

## A tehetségnevelésről

A gazdasági és a gazdaságon kívüli területek extenzív szakaszáról való áttérés a fejlesztés intenzív szakaszára, új követelményként állítja társadalmunk elé az odafordulást az emberi erőforrások minősége felé. A tehetségek számának növelése és a tehetség fokozott kiaknázása reális igény. A társadalmilag szükséges nevelésnek jelentős szerepe van az ember társadalmi minőségét alakító folyamatban.

Az intézményes nevelés átlagos képességű és magatartású gyermekekre állítódott be. Azonban minden korcsoportban vagy osztályban akad olyan gyermek, aki eltér az átlagtól. Az iskola problémája a tehetséggel ott kezdődik, hogy már a felismerés sem könnyű. A legújabb vizsgálatok szerint vannak pedagógiai-kutatási, kreatív, pszichoszociális (vezetői), művészi, atlétikai, manuális, technikai; vagy egy másik felosztás szerint intellektuális, kreatív, tudományos, pedagógiai és vezető tehetségek. Ágoston György: Tézisek az iskolai tehetségnevelésről című cikkében (Pedagógiai Szemle, 1985/2.) azt írja: „Tehetséges az az ember, aki valamilyen társadalmilag is hasznos tevékenységben minőségileg átlagon felüli teljesítményekre és alkotásra képes.” Ahhoz, hogy kiműveljük valakiben a tehetséget, feladatunk meghatározásában a kiindulópont a tehetség jellege lehet.

Sokak szerint az iskoláskor első éveiben, ebben a nagyon fogékony életkorban dől el, milyen lesz a gyerekek ízlése, miképpen épül be életükbe és milyen szerepet kap a művészet. Az esztétikai önképzés igénye a fizikai, intellektuális, akarati önképzés igénye után jelenik meg. Maga az önművelés mint igény a tizenéveseknél együtt jelentkezik az öntudat kialakulásával (10–12 éves korban). A pedagógusok, szülők időbeni figyelme felgyorsíthatja ezt a fejlődést.

Az esztétikai önképzés a gyermek korábbi, művészetek iránti érdeklődésére, tapasztalatára alapozódik. A pedagógiai irányítás fokozatosan valósítható meg, nem csupán longitudinálisan, hanem koncentrikusan is. E folyamatban három szakaszt különböztethetünk meg.

Az első szakasz: a nevelő arra készíti a tanulót, hogy felismerje érdeklődéseit, hajlamait, melyek a művészetekre vonatkoznak. A következő kérdések vethetők itt fel a gyermekeknek: pl.: Mi tetszik neked a zenében, festészetben, mozifilmekben, színdarabokban stb. Mi tetszik az irodalomban? Milyen természeti képekben gyönyörködsz szívesen? Milyen alkotói műfajban próbáltad már erődet? A tanuló ezáltal feltárja nevelője előtt érdeklődését, az osztálytársak nyilatkozhatnak róla, s így lehetőség van korrigálni őt képességei felismerésében, és ösztönözni lehet legjobb hajlamainak kibontakoztatására.

A második szakasz: a nevelő segít kiválasztani azt a programot, amely szerint a tanuló végzi az önképzést, és azt visszacsatolja az egységes nevelés programjába. Itt fontos kijelölni a tevékenységi formák fajtáit: milyen irodalmat (mely művészetekről szólót) olvasson, milyen hangversenyeket látogasson, milyen szakkörre iratkozzon be. Szükséges meghatározni a teljesítés reális határidejét, időszakát, hogy megelőzzük a túlterhelésből adódó töréseket.

A harmadik szakasz: a nevelő megtanítja a tanulót, hogy átváltson a szándékról a tevékenységre, és segít megszerezni az ehhez szükséges képességeket. Mindenekelőtt segít az ésszerű és stabil munkarend megszervezésében, melyben meg kell találnia a művészetekkel való foglalkozás helyét. Majd az életkortól függően megismerteti a tanulót az önképzés módszereivel: önmeggyőzés, önszorgalmazás, autoszuggeszció, autogén tré-

ning, a szerepbe illeszkedés módszere. Itt a legfontosabb, hogy a tanuló ne csupán legyőzze önmagát önkényszerítéssel, hanem tanuljon meg akarni, kívánni, és ne csüggedjen el sikertelenség esetén.

Befejező szakasz: a nevelő ismertesse meg a tanulóval az önkontroll módszereit, a naplővezetés mikéntjét. Az önképzés nem más, mint a tanuló individuális nevelőmunkája önmaga felett, ami a tanulói és családi közösségben zajlik. Fontos e szakaszban, hogy a tanuló tanárai, szülei, társai véleményére és segítségére támaszkodhasson, és így képes legyen legyőzni az esztétikai önképzés nehézségeit, egész életében örömet lelje a művészetekben akár alkotóként, akár befogadóként.

A tehetségfeltáró és tehetséggondozó munkában igen fontos kritérium, hogy a tehetség önmagában nem feltétlenül érték, csak akkor, ha a személyiség fejlődése legalább annyira lépést tart a tehetséggel, hogy társadalmilag hasznos alkalmazását lehetővé teszi. A nevelésnek a tehetség és az egész személyiség harmóniájának megteremtésére kell törekednie. Szuhomlinszkij, a neves szovjet pedagógus 1962-ben a következőket írta: „A képességek és tehetségek végtelen sokféleségét igyekszünk belegyömmöszölni a tanterv kereteibe... Mindenekelőtt azt kell elérni, hogy... a legjobb képességű tanulók túllépjenek a tanterv keretein... mindenki képességei szerint..., hogy minden egyes tanuló elérje a saját platformját, szellemi fejlődésének azt a legfelső fokát, amelyet képességei teljes kibontakozásával elérhet.” (Szuhomlinszkij: Szerdce otdaju gyetyam. Kiev, Rogyanszka Skola, 1988. 63. sztr.)

Körültekintő, mélyreható elemzéssel föltárhathatjuk a tanulóinkban rejlő tehetséget, s hozzáértően ki is művelhetjük azt!



SZALÓKY BÉLANÉ  
Szeged

## Komplex foglalkozás a napközi otthonban

A főiskolai hallgatók napközis gyakorlatukat megelőzően két délután hospitálnak a napközi otthonban. A jelenlegi képzési rendszerben — sajnos — ennyire van lehetőség. Ezért minden alkalommal arra törekszem, hogy minél átfogóbban, minél többet mutassak be a nevelő-oktató munka e sajátos területéről. E célnak a komplex foglalkozás felel meg leginkább. Ennek keretében a hallgatók megismerik a különböző foglalkozási típusokat, a gyakorlatban is látják a csoportos előkészítéssel elhangzott elméleti ismereteket, és több oldaláról figyelik meg azt a gyermekközösséget, ahol majd gyakorlatukat töltik.

Arra törekszem, hogy a foglalkozást a napközi otthoni munka folyamatában lásák, tehát a bemutatót megelőző és követő tevékenységekre is utaljak. S szívből jövő szándékom, hogy a tanárjelöltek észrevegyék ennek a munkakörnek a szépségeit, a benne rejlő lehetőségeket, s hogy megszeressék azt.

A továbbiakban 2. osztályos csoportom egyik ilyen foglalkozását ismertetem.

### FARSANG

— Köszöntsük vendégeinket!

— Mára Uzonyi Pál versét hoztam nektek.